

BIBEL

EN TIDNING FRÅN SVENSKA BIBELSÄLLSKAPET • NR 2/2023

Det våras för
bibelöversättning

Svenska Bibelsällskapet stöttar flera översättningsprojekt i Sverige och internationellt. / sid 5-15

Efter 16 års arbete lanserades ganyi-bibeln. / sid 6-7

Högtidlig ceremoni för den tredje kullen läs- och skrivklasser i Ghana. / sid 16-17

” Vi har åtagit oss att slutföra över tusen bibelöversättningar till 2038.

Alexander Schweitzer, UBS. / sid 5-6

Apropå ...

2019 lanserades den nordsamiska Bibeln. 2024 kommer NT på sydsamiska.

Caroline Widell

Sydsamiskt NT på gång

Nya testamentet på sydsamiska lanseras i Östersund 23-25 augusti 2024. En planeringsgrupp tillsattes under våren 2023 som kommer att förbereda helgen.

– När hela Nya testamentet blir tillgängligt på sydsamiska är det en så kallad "editio princeps". Det är verkligen något extra och en stor glädje, säger Bibelsällskapets generalsekreterare Anders Göransson.

Översättningsarbetet är ett samarbete med norska bibelsällskapet, och både Svenska kyrkan och den norske kirke finns med på olika sätt.

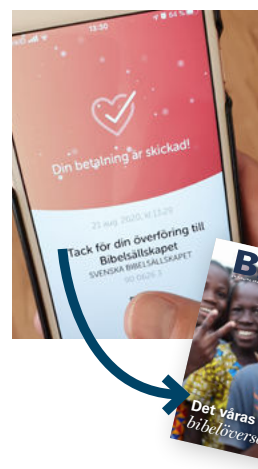
Svårt med äventyr i storstäderna

En av de stora utmaningarna för Bibeläventyret är att komma ut i skolorna i storstäderna. Den naturliga församlingskontakten finns inte på samma sätt som på mindre orter. Caroline Widell vikarierar för närvarande som samordnare i Stockholm för att fler fjärde- och femteklassare ska få uppleva Bibeläventyret. Hon ser utmaningarna men också möjligheterna:

– Vi behöver utbilda fler instruktörer och dessutom hjälpa och stötta äventyrare att faktiskt komma ut i skolorna och göra Bibeläventyr.

57

ÖVERSÄTTNINGAR AV HELA
ELLER DELAR AV BIBELN
LANSERADES 2022.

Bevingade ord ur Bibeln

”Vad man sår får man skörda”

Betydelse: Det sätt på vilket man agerar i dag kommer att reflekteras i konsekvenser senare.

Ursprung: ett citat ur Paulus brev till galaterna. (Gal 6:7). Han fortsätter med förklaringen: "Den som sår i sitt kött skall skörda förgängelse ur köttet, men den som sår i anden skall skörda evigt liv ur anden."

Swish – så kommer tidningen!

Även du som ger en bibelgåva via Swish får tidningen BIBEL som en givarbonus. Alla medlemmar och aktiva givare får tidningen för information och fördjupning.

Intresse över generationsgränser för bibelöversättning

V arje år handlar ett nummer av tidningen BIBEL om översättning. Det är en glädje. Bibelöversättning är ett av Bibelsällskapets grundläggande uppdrag. Vi utför eller ger stöd till bibelöversättning i Sverige såväl som internationellt. Läs mer om detta i den tidning du just nu håller i handen. I år ger vi stöd till översättningsarbete i södra Afrika – i Zambia och Zimbabwe. I Namibia stöttar vi arbetet med att översätta och spela in en barnbibel på sju av landets språk.

FLERA AV OSS som är anställda av Bibelsällskapet får ofta frågan om vi vill komma och berätta om bibelöversättning. Det är alltid inspirerande. Jag är så glad över det intresse som finns ute i olika sammanhang. Inte minst är många unga människor intresserade. Vi har därför tagit fram ett material där grupper får översätta en bibeltext tillsammans. De flesta kan inte grekiska och hebreiska, så därför sker översättningen, i denna övning, från Karl XII:s bibel. Helst i frakturskrift. Kan du förstå vad som sägs i denna text från 1 Joh 4:18?

18. Räddhoge är icke i kärlekenom; utan fullkommen kärlek utdrifver räddhogan: ty räddhogen hafver pino; men then ther rådes / han är icke fullkommen i kärlekenom.

ÖVNINGEN GER EN insikt i att språket förändras. Det handlar inte bara om olika språk utan också om samma språk i olika tider. De som deltar i övningen får också utlopp för sin kreativitet. Det blir många goda samtal, eftersom det också ges möjlighet att jämföra olika översättningar.

TILL DIG SOM läser denna tidning vill jag framföra ett varmt tack för ditt engagemang. Arbetet med olika bibelöversättningar – både i Sverige och internationellt – behöver just detta engagemang. I forma av både bön och gåvor.

Anders Göransson
Generalsekreterare

”Jag är så glad över det intresse som finns ute i olika sammanhang. Inte minst är många unga människor intresserade.”

Anders Göransson

BIBEL
SÄLLSKAPET

Svenska Bibelsällskapet arbetar för att Bibeln ska översättas, spridas och användas.

Vi är en del av världens största bibelrörelse United Bible Societies, UBS. Via UBS arbetar vi tillsammans med cirka 150 andra bibelsällskap för att göra världens mest lästa bok ännu mer känd och tillgänglig.

Tidningen BIBEL ges ut av Svenska Bibelsällskapet

Org nr 802000-3292

Ansvarig utgivare:
Anders Göransson
anders.goransson@bibeln.se

Redaktör/layoutare:
Sofie Hargemark
sofie.hargemark@bibeln.se

Omslagsbild:
Gurenefolket får äntligen lära sig att läsa. Det gör Bibeln tillgänglig fullt ut.
Foto: Sofie Hargemark

Tryckeri:
Ljungbergs tryckeri,
Klippan, 2023

ISSN 2000-7752

Adress:
Bangårdsgatan 4 A
753 20 Uppsala

Telefon:
018-18 63 30

Mejl:
info@bibeln.se

Webbplatser:
www.bibelsallskapet.se
www.bibelbutik.se
www.bibeln.se

Ge en gåva
Välkommen att ge en gåva till Bibelsällskapets arbete!

Swish
900 6263
Pg 90 06 26-3
Bg 900-6263

90 SVENSK
KORTLO KONTROLL

Varmt tack!

Varmt tack till dig som var med och bidrog till bibelarbetet 2022! Bibelsällskapets insamlade medel i form av kollekter och enskilda gåvor uppgick år 2022 till över 6,1 miljoner kronor. Alla bidrag var viktiga och välkomna. Ju mer resurser, desto fler bibelinsatser. Pengarna gick direkt till uppdrag i Sverige och i världen.

TEXT: LOTTA RING

BIBELSÄLLSKAPETS insamlingsresultat 2022 landade på 6 131 375 kronor, vilket innebar en ökning med sex procent jämfört med året innan. Det är fantastiskt med tanke på de ökade omkostnader som många har fått, men samtidigt tecken på solidaritet och bibel-engagemang.

GÄVOR FRÅN enskilda givare ökade från 5 419 209 kronor år 2021 till 5 808 260 kronor år 2022. Det är de enskilda privata givarna som i första hand bär bibelarbetet. Vi tackar för det engagemang och den generositet som gör att Bibeln sprids vidare över världen och att Bibeln översätts till nya språk. Dessutom får människor humanitär hjälp och omsorg.

Kina-projektet fick givarnas generösa stöd 2022. Pengarna går till bibelpapper vid bibeltryckning och bibelspridning. Papper till en bibel kostar 20 kronor.

UNDER PANDEMIN minskade Svenska kyrkans rikskollekt dramatiskt till en femtedel av vad den brukade bidra med. Rikskollekten på Bibelns dag 2022 gav 683 165 kronor till Bibelsällskapets arbete, att jämföra med 203 146 kronor år 2021. Det innebar ett viktigt kliv uppåt mot tidigare nivå.

De övriga församlingskollekterna (ej rikskollekt) uppgick till 323 115 kronor, vilket innebar en ökning med 55 procent jämfört med år 2021 då församlingskollekterna tappade ordentligt på grund av pandemirestriktionerna.

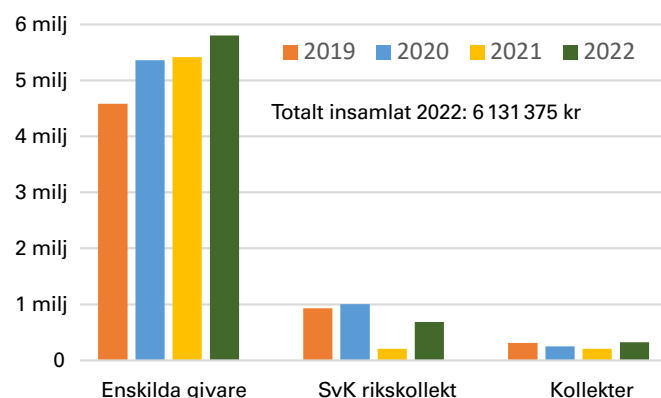
KOM IHÅG ATT Bibelsällskapets personal gärna kommer på församlingsbesök och medverkar vid bibeldagar. Det finns också gratis eller billigt församlingsmaterial att beställa via bibelbutik.se.

Vi är mycket tacksamma för de församlingar som valt att ge kollekt, men även för de så kallade stödförsamlingarna som bidrar med 2 000 kronor per år till bibelverksamhet och bibelöversättning.

DET FINNS 150 nationella bibelsällskap som delar Bibeln vidare. Visionen är att var och en som vill ska få läsa Bibeln på sitt språk och i ett önskat format.

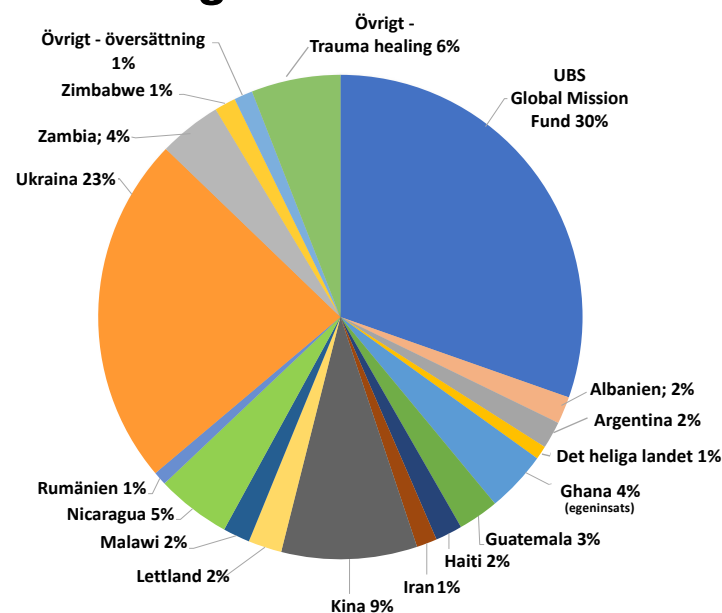
Innerligt tack för att du är med på den här "bibelresan"!

Varifrån kom gåvorna 2022?

GENERÖSA GIVARE. Merparten av gåvorna kommer från enskilda givare, vilket innebär att arbetet bärs av bibelvänner och stödmedlemmar. Bibelsällskapet verkar på uppdrag av kyrkor och samfund i Sverige, därför är också kopplingen till församlingarna viktig. På grund av pandemirestriktioner bland annat sjönk Svenska kyrkans rikskollekt rejält 2021, vilket innebar ett tapp på cirka 800 000 kronor. Under 2022 började kollekterna delvis öka.

Vart har det internationella stödet gått?

ÖVER VÄRLDEN. Ovan syns gåvofördelningen till de destinerade internationella projekt Bibelsällskapet tog ekonomiskt ansvar för 2022. Bibelinsatser i Ukraina fick det största enskilda stödet, därefter bibeltryckning i Kina. Ghana-projektet får Sidastöd, men vi står själva för en egeninsats som visas som fyra procent av den totala kakan.

SOLIDARISKA. Den största bidragsposten går till den globala missionsfonden som till exempel bekostar de översättningskonsulenter som ger nationella översättare utbildning och kontrollstöd. I Det heliga landet finns det israeliska, det arabiskisraeliska och det palestinska bibelsällskapet. De tre samverkar och turas om att få vårt stöd.

Nigerias bibelsällskap slog rekord när de lyckades slutföra den första fullständiga bibelutgåvan till språket okun efter "bara" fem års arbete. I vanliga fall tar det cirka tolv år att översätta hela Bibeln, men i detta fall kunde man bygga på översättningen till det snarlika språket yoruba.

Rekordår för översättning

Hela 57 översättningar av hela eller delar av Bibeln kunde avslutas förra året. Bland annat kom Psaltaren på lulesamiska. Fjorton språkgrupper fick hela Bibeln översatt. Nya bibelstatistiken för 2022 visar på ambition.

TEXT: LOTTA RING FOTO: UNITED BIBLE SOCIETIES

100 MILJONER människor fick möjlighet att läsa delar av Bibeln på sitt modersmål för första gången under förra året.

Ökat samarbete, utveckling inom tekniken och människor som varit villiga att ge pengar till översättning har lett till en aldrig tidigare skadad fart i bibelöversättandet de senaste åren.

TACK VARE bibelsällskap och ytterligare bibelorganisationer finns i dag hela Bibeln tillgänglig på 733 språk som talas av 5,9 miljarder människor. Över 70 procent av dessa biblar har översatts av bibelsällskap inom United Bible Societies.

Sammanlagt har 7,2 miljarder människor någon bibelskrift på sitt modersmål.

DET TALAS 7 386 språk i världen, men 3 776 språk – mer än hälften av världens språk har fortfarande ingen bibelöversättning alls.

– Det är därför vi i United Bible Societies och andra fortsätter att arbeta mot målet att alla som vill läsa Bibeln ska kunna göra det på sitt modersmål, säger generalsekreterare Anders Göranzon.

– Att översätta Bibeln är ett målmedvetet och långsiktigt arbete, och det är roligt att det går framåt! Här i Sverige

bidrar vi genom att översätta Bibeln till svenska, de samiska språken och meänkieli, och så är vi med och finansierar flera internationella översättningsprojekt, fortsätter Anders.

FRÅN BRASILIEN till Bangladesh tog 57 språkgrupper emot förstagångsöversättningar av bibeltext under 2022.

14 av dessa språkgrupper fick hela Bibeln översatt för första gången. Ett exempel är språket igikuria som talas i Tanzania och Kenya, en översättning som Svenska Bibelsällskapets givare varit med och stöttat.

Dessutom fick åtta språk som haft ålderstigna bibelöversättningar nya helbiblar under förra året. Språk förändras och med tiden kan bibelöversätt-

ningar bli svåra att förstå. Ett av språken som fått en nyare översättning är kurdiska som talas av 15 miljoner människor.

– Bibelöversättning är en mödosam uppgift som kräver uthållighet, engagemang och kärlek till arbetet. Genom att översätta Bibeln till människors modersmål strävar översättarteamen efter att "läsa upp" kraften i Guds ord för läsarna, säger Dirk Gevers, United Bible Societies nye generalsekreterare, boende i Sydafrika.

FEM SPRÅK välkomnade sina första utgåvor av Nya testamentet – ett i Latinamerika, ett i Afrika och tre i Asien. Ytterligare bibeldelar med en eller flera bibelböcker gjordes också tillgängliga på 38 språk över hela världen. Ett av dem är lulesa-

► miska, som är ett av fem samiska språk och talas i Jokkmokk och Gällivare och kring Tysfjord i Norge.

Att översätta Bibeln är ett viktigt steg i att bevara språket. Det är ett litet antal människor

som talar lulesamiska till vardags.

– Nu finns Psaltaren, *Sålmajgirje*, tryckt på lulesamiska, en del i vårt stora GT-projekt. Nya testamentet kom 2003, berättar översättningsdirektor Mikael Wininge på Bibelsällskapets kansli i Uppsala.

SEDAN 2018 HAR de förenade bibelsällskapen fokuserat på en djärv vision – att slutföra 1 200 bibelöversättningar till år 2038. Av dessa är 880 förstagsöversättningar, 320 är nya eller reviderade översättningar.

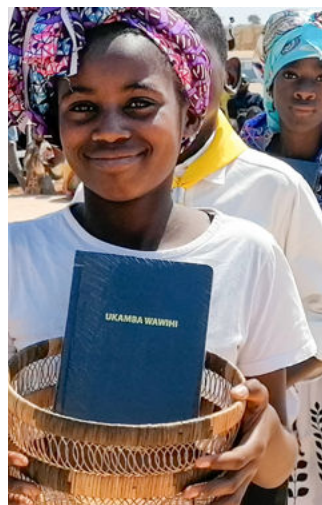
Hittills har 133 översättningar slutförts och 333 pågår. Arbetet med de återstående 734 har ännu inte börjat.

– Insatserna och resurserna som krävs för att översätta Bibeln till ett språk som talas av miljoner människor eller ett språk som talas av några tusen är fortfarande desamma, säger Alexander Schweitzer som är

ledare för översättning inom United Bible Societies.

– Vi har åtagit oss att slutföra över tusen bibelöversättningar till 2038. Även om de senaste tre åren varit utmanande är vi ihärdiga. Vi är tacksamma för våra bibelöversättare och deras hårda arbete, och för givarna som ger medel till översättning, säger Alexander Schweitzer.

FÖRRA ÅRET färdigställde bibelsällskapen bibeldelar på 20 teckenspråk. Enda landet med hela Bibeln på teckenspråk är än så länge USA, så mycket arbete återstår på den fronten.

Nya testamentet på umbangala släpptes i staden Muxinda i nordöstra Angola den 12 juni 2022.

På hur många språk kan man läsa Bibeln?

51% av världens språk har ingen bibeltext översatt.

Bibelstatistiken för 2022 visar att arbetet med att översätta Bibeln till människors modersmål går framåt men att ett digert arbete återstår.

Li Shaoxiang från Ganyi i Yunnanprovinsen i Kina har kämpat i 16 år med att översätta Bibeln till sitt folk. Utan stöd hade det aldrig gått. United Bible Societies hjälper etniska minoriteter i Kina med bibelöversättning genom utbildningar och regelbundna konsultationer.

TEXT: LOTTA RING, C OH & Z ZU FOTO: CHINA PARTNERSHIP

TILL BIBELNS SKÖNHET hör att den består av flera olika genrer – berättelser, poesi, visdomsord, profetior, evangelier, epistlar och apokalyptiska beskrivningar. Bibelns böcker är rika på historia.

Föreställ dig mångfalden av stilar, och det breda ordförråd som krävs för att beskriva allt från ritualer, juridik, geografi och flora och fauna till verktyg och vapen et cetera.

Tänk dig nu att du blir uppmanad att översätta Bibeln, inte för att du är kunnig, utan för att du råkar ha ett driv att dela Bibeln vidare. Faktum är att du saknar teologisk utbildning och kunskaper. För att göra saken värre kämpar din familj för att klara sin försörjning och sin hälsa, men du får ingen lön. Skulle du ändå ta dig an uppgiften?

MÅNGA bibelöversättare bland Kinas minoriteter har stått inför nämnda utmaningar. Li Shaoxiang, 51 år, som översatt Bibeln till ganyi, är en av dem.

Li blev kristen i unga år. Han hade mor- och farföräldrar och föräldrar som var troende.

– Vi älskade och brydde oss om varandra. Jag växte upp med att vi sjöng psalmer och lovsånger och lyssnade på bibelberättelser, säger Li.

Men finns det något som skiljer honom från de andra troende? Li är särskilt språkin-

tresserad och började lära sig ganyi-skrift i kyrkan.

– När jag var ung hade vi en äldre troende som var mycket skicklig i ganyi, han var kunnig på ett sätt som imponerade på mig. Han lärde några av oss att skriva på ganyi, vilket vi annars bara talade, berättar Li.

LIKSOM MÅNGA etniska minoritetsgrupper i Kina bor de flesta av ganyi-folket i fattiga och avlägsna bergsregioner. Många har inte formell utbildning. Undervisningsspråket är kinesiska, medan modersmålet vanligtvis talas hemmavid.

Ett fåtal minoritetskyrkor håller läs- och skrivkurser. Det är sällan etniska minoriteter är läskunniga på sitt eget modersmål om de inte undervisas i kyrkorna. Drivna språkmänniskor som Li är sällsynta.

NÄR FÖRSAMLINGARNA i Ganyi ville starta ett bibelöversättarteam blev Li uppmuntrad att delta. Trots att han inte var formellt utbildad var hans kunskaper och språkkänsla för modermålet avgörande.

Eftersom landsbygdskyrkor inte kan betala bibelöversättare vanlig lön sker arbetet pro bono. Det innebär att de flesta bibelöversättare i Kina måste vara självförsörjande.

– Den inledande fasen var särskilt svår. Jag var tvungen att arbeta dubbelt så hårt för

"Jag var nära att ge upp"

Att förväntansfullt få läsa Gamla testamentet på sitt modersmål ganyi för första gången kräver koncentration mitt i glädjen.

att förstå den kinesiska bibeln genom att läsa den flera gånger, läsa uppslagsböcker och diskutera med andra översättare. Sedan var jag tvungen att överväga hur jag översatte korrekt till ganyi-språket, berättar Li.

Det var så utmanande att Li ville sluta flera gånger.

– Jag minns det första året när jag översatte, då skulle min son skrivas in i skolan och det kostade pengar. Vi var extremt ansträngda ekonomiskt. Jag mätte verkligen dåligt över att

mina föräldrar och min fru fick bära bördan av att försörja familjen. De arbetade så hårt på fälten, berättar Li.

Ändå har det gått 16 år sedan Li blev involverad i bibelöversättningsarbetet. Teamet slutförde nyligen hela översättningen med stor tacksägelse.

VAD HÖLL HONOM kvar i arbetet? Varför gav han inte upp när det var så tungt? När Li ser tillbaka på åren som gått framträder några saker ...

– Jag har fått stöd från min familj, översättningsteamet, kyrkan och United Bible Societies. Min fru och mina föräldrar sade till mig: "Ge inte upp, vi är troende människor, vi möter svårigheter tillsammans som familj. Vi kommer att backa upp dig." Deras orubbliga stöd har varit oerhört värdefullt.

– Mina bibelöversättare i teamet har alltid hejat på mig och hjälpt mig att fördjupa min förståelse av Bibeln.

– Min kyrka bad enträget för oss under alla åren om visdom och förståelse från Herren. Det var viktigt, och jag vet hur de längtar efter att läsa Guds ord.

– Praktisk support och uppmuntran från United Bible Societies professionella bibelkonsulenter hjälpte teamet och mig att klara utmaningen fram till målnöret. Jag är så tacksam att vi fick hjälp att åstadkomma en god översättning, och att vi även fick hjälp med tryckning, säger Li.

Teckenspråk i fokus

EN STOR, internationell konferens kring bibelöversättning till teckenspråk ägde rum på Cypern i mitten av april. Från Sverige deltog sex personer. Sofie Strid, en av deltagarna, som är dövpräst i Göteborgs stift, berättar att döva från drygt 50 länder fanns på plats.

– Första etappen som avses är att alla ska ha påbörjat bibelöversättning i *någon* form före 2025, säger Sofie.

DET ÄR DÄRFÖR positivt att Svenska Bibelsällskapets styrelse den 13 mars beslutade att ta ytterligare ett steg i riktning mot ett nytt översättningsprojekt av bibeltext till svenskt teckenspråk. Annalena Norrman, som tidigare tillsammans med Jessica Lindberg gjorde en förstudie om att återuppta bibelöversättningsarbetet till teckenspråk, har fått uppdraget att förbereda insatserna. I samverkan med *Folk & Språk*, som hör till Wyclifförelsen, är förhoppningen att denna nystart ska komma till stånd. Anders Göransson är hoppfull:

– Det finns stora chanser att vi ska fortsätta detta viktiga arbete framöver. Det förra projektet tog slut 2008, så det är hög tid att vi kommer i gång.

Bibelöversättaren Li Shaoxiang i mitten gläds över att 16 år av mödosamt slit är slut. Här bläddrar han i nytryckta biblar.

Bibelöversättningens komplexitet i fokus under konferens

Den personliga relationen till bibelordet blir tydlig när en ny översättning ska göras. Det märktes inte minst under översättningskonferensen i Uppsala 6–7 mars. Konferensen arrangerades av Svenska bibelsällskapet, Stiftelsen Fjellstedtska skolan och Uppsala teologiska institution, och ett 50-tal deltagare från hela landet samlades för att höra om och diskutera arbetet med den nya översättningen av Nya testamentet som ska vara klar 2026.

TEXT: SOFIE HARGEMARK FOTO: OLOF BRANDT

ANSVARIGA FÖR PROGRAMMET var översättningsteamet, med en redaktionskommitté och primäröversättare, med Bibelsällskapets översättningsdirektor Mikael Winnige i spetsen.

I inledningen av dagarna uttryckte besök Åke Bonnier, tillika ordförande för Bibelsällskapet, sin glädje över beslutet att en ny översättning av Nya testamentet görs med utgivning 2026.

– Det passar bra tidsmässigt eftersom vi år 2026 firar 500 år av ett sammansatt Nya testamente på svenska. Det är också viktigt att hålla hantverket att översätta Bibeln igång.

Att bibelöversättning är ett hantverk är tydligt. Med hjälp av det digitala verktyget ParaText, som används av bibelöversättare över hela världen, samt olika kompetenser går bibeltexterna noggrant igenom i olika stadier. Under hela arbetet har översättarna nio principer att förhålla sig till. Dessa nio principer blir ibland svåra att kombinera.

ALVA HJULMAN DAHL och Aili Lundmark är de två stilisterna i översättningsgruppen. Deras huvuduppgift är att bevaka den första principen: att ”svenskan ska vara av god kvalitet och ha en idiomatisk, begriplig, naturlig och nutida språkdräkt”. De ser att det ofta krockar med konkordansprincipen, som handlar om att vara så konsekvent som möjligt vad gäller översättningen av vissa ord och bevarandet av det

bibliska bildspråket och troheten gentemot kulturen som texten skrevs i. De upplever att det finns många fällor och att de ibland får kämpa lite för sin sak gentemot exegeterna och primäröversättarna.

– Vi känner oss i minoritet ibland, berättar Alva och påpekar att de båda bara är nybörjare i att lära sig den nytestamentliga grekiskan.

MÅNGA DISKUSSIONER OM val av ord och ordföljder kom upp under konferensen. En diskussion handlade om underrubrikernas vara eller icke-vara. Dessa finns inte med i grundtexterna, men eftersom Bibeln ska användas och inte bara läsas fyller de ett syfte.

– Det får inte vara för styrande underrubriker, men de kan vara en stor hjälp att kategorisera längre texter och även vara ett stöd för att hitta i texten, menar Alva.

Det är uppenbart att det finns en komplexitet i bibelöversättning. Primäröversättaren Rikard Roitto gav exempel från Efesierbrevet 6:14. I Bibel 2000 är texten översatt till ”Stå alltså fasta, spänn på er sanningen som bälte ...” och i Svenska Folkbibeln ”Stå alltså fasta, med sanningen som bälte runt höfterna ...”. Men ordagrant i grundtexten står det ”omgjorda era höfter/länder i sanning”. Ordet bälte finns alltså inte med. Hur översätter man då texten för att det ska vara så trogen ursprunget som möjligt och samtidigt vara kvalitativ och begriplig svenska?

ETT ORD SOM engagerar många är ordet *hjärta*. I den judiska kulturen är detta en bild för tankar och reflektion, snarare än känslor som det ofta förknippas med i den svenska kulturen. Vad betyder det då att ”Maria lade det på sitt hjärta” och hur kan det översättas för att bildspråket och troheten mot kulturen ska bevaras i kombination med konkordansprincipen?

JA, ENGAGEMANGET HOS deltagarna gick inte att ta miste på. Alla har ju sin relation till bibelordet och olika bibelöversättningar. Och översättarna var nöjda efter dagarna och den input de fick med sig till sitt fortsatta arbete.

– Vi kommer att diskutera vidare de tankar som kommit in, säger Jonas Holms-trand, exeget i redaktionskommittén.

Översättningskonferenser planeras att hållas även 2024 och 2025. Mer information om detta kommer i Svenska Bibelsällskapets informationskanaler.

Vill du läsa mer om översättningsarbetet och de nio översättningsprinciperna? Surfa in på bibelsällskapet.se/nt2026 eller beställ den kostnadsfria foldern *På väg mot en ny bibelöversättning* via info@bibeln.se eller 018-18 63 30.

Alva Hjulman Dahl är stilist i redaktionskommittén och talade om arbetet med att bevaka att det svenska språket håller god kvalitet i NT2026.

Primäröversättaren Dan Nässelqvist redogör för några av utmaningarna med att översätta Uppenbarelseboken.

Sorlet av samtal var tydligt under pauserna. Här samtalar Anders Göranzon med Leif Nahnfeldt över en kopp kaffe.

Konferensdeltagarna fick hjälpa översättarna att tänka kring olika bibeltexter.

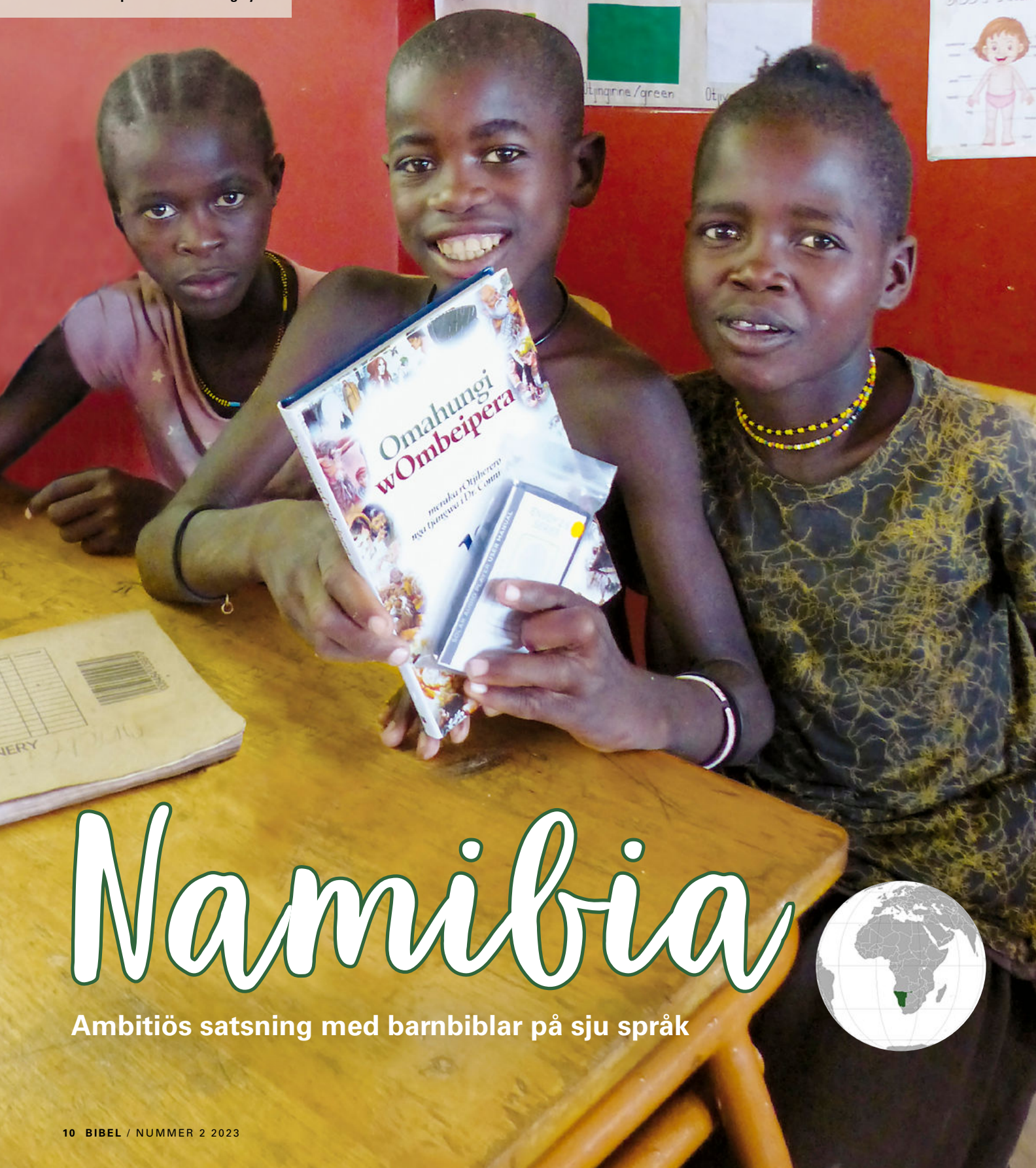
Samtal om översättning av Apostlagärningarna under ledning av Lisa Buratti, primäröversättare.

Översättningskonferensen hölls på Humanistiska teatern i Uppsala.

Josef, 11 år, visar presenterna som varje klass på hans skola har fått från bibelsällskapet i Namibia: en barnbibel och en ljudspelare med bokens berättelser.

Fler barn i Namibia väntar på att barnbiblar på deras lokala språk ska bli klara, och bibelsällskapet arbetar för högtryck.

Namibia

Ambitiös satsning med barnbiblar på sju språk

Namibier har länge bett om barnbiblar på de lokala språken. Biblisk barnlitteratur har helt saknats. Det mesta tillgängliga materialet är antingen på engelska eller på afrikaans.

Bibelsällskapet i Namibia över-sätter därför en noggrant utvald engelsk barnbibel till sju namibiska språk och gör även ljudinspelningar. Nu har de kommit halvvägs i uppdraget, och vi i Sverige får vara med och stötta dem in i mål.

TEXT: LOTTA RING

FOTO: SILKE GABRISCH

NAMIBIA HAR EN ung befolkning med en medianålder på 21 år. Med nya barnbiblar på sju lokala språk vill bibelsällskapet nå den uppväxande generationen.

– Vi började med översättningen av boken *Bibels berättelser* – 101 bibelberättelser som varje barn bör kunna till språken oshikwanyama, oshindonga, khoekhoegowab, otjiherero, rukwangali, silozi och afrikaans under 2021. Vi har sju översättare med var sitt team runtomkring sig. Nu är de fyra första språken klara, berättar Veronika Amalwa på bibelsällskapet i huvudstaden Windhoek.

I sommar granskar teamen, med hjälp av United Bible Societies översättningskonsulent Gerrit van Steenbergen, de sista manuskripten. När de väl är korrigerade och klara blir det dags för sättning och sedan tryckning.

BARNIBLARNÄ BLIR ÄVEN ljudböcker som kan spelas på små solcellsdrivna apparater. På så vis kan även de som inte hunnit lära sig läsa ta del av berättelserna.

De första inläsningarna har gjorts av barn i de olika språkgrupperna, och förhoppningen är att fortsätta enligt den modellen, barn som läser bra för barn.

Bibelsällskapet har också ett ambitiöst program som handlar om att engagera barnen i det nya materialet.

– Bibeln lärs inte längre ut i statliga skolor. De här barnbiblarna ger föräldrar, vårdgivare, söndagsskollärare och förskollärare möjlighet att tillgodose våra barns andliga behov, säger Veronika.

– Det finns många barn i Namibia som aldrig haft förmånen att äga en bibel eller få tillgång till Bibelns berättelser. Böckerna är även attraktiva för vuxna. Panoramavyn av

På landsbygden är det viktigt att kunna dela ut biblar gratis till barnen i hyddoma.

I byn Herero går barnen i en kristen skola. De fick sina första barnbiblar av bibelsällskapet.

Veronika Amalwa på Namibias bibelsällskap är mäktigt stolt över barnbibelsprojektet.

Bibelns berättelser i barnbiblarna hjälper dem att få en välstrukturerad översikt.

– Vi ser också hur de fyra första ljudinspelningarna öppnat vägen för både barn och vuxna som inte kan läsa. Även de får en chans att växa i sin kristna tro.

EN AV UTMANINGARNA är att föräldrar inte har råd att köpa biblarna till sina barn.

– Vår metod är att balansera mellan försäljningen av barnbiblar och att dela ut dem gratis. De som har råd måste köpa, och de som inte har råd behöver få gratis.

– Men det finns också föräldrar som inte funderar särskilt mycket kring andliga ting och därför inte heller pratar med barnen och reflekterar tillsammans med dem, flickar Veronika in.

BEHOVET AV GRATIS biblar är stort. Veronika har märkt att i de flesta landsbygdsområden där människor behöver förnödenheter som mat är de också hungriga efter Guds ord. Utmaningen är att nå dessa barn på hållbara sätt.

– På tal om landsbygden. Det är på dessa platser där vi ofta hittar barn som inte kan läsa och som kommer att ha nytta av en ljudbibel. Dessa soldrivna ljudenheter är mycket dyra, och vi är beroende av sponsorer för att kunna ge ut dem gratis.

VERONIKA UNDERSTRYCKER hur viktigt det är att arbeta vidare med barnbibelprojektet.

– Den här barnbibeln innehåller 101 bibelberättelser som representerar Bibelns huvudbudskap, och det är i de här åldrarna man kan tala mer förutsättningslöst kring innehållet. Och nu kan barnen få läsa och lyssna på sitt eget modersmål.

– Men vårt jobb är inte klart ännu. Hitills har vi endast nått en liten del av de 350 000 barnen under tolv år i Namibia. Att sponsra gratis barnbiblar så att vi når ut till landsbygdssamhällena är ett välkommet engagemang i vårt projekt, säger Veronika.

VAD DRÖMMER HON om när det kommer till de framtida tre bibellanseringarna?

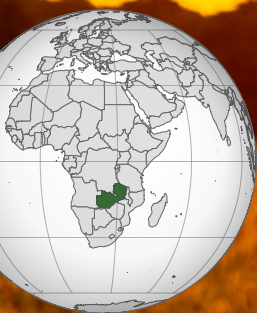
– Med de tre kommande gör vi som vi gjorde med de föregående, de lanseras i de olika områdena där språket talas. Silozi talas i ett område som ligger 1 500 km från Windhoek, medan rukwangali talas i ett område som ligger cirka 1 000 kilometer från huvudstaden. Vi ska snart börja detaljplanera hur bibelsläppen ska gå till, berättar Veronika entusiastiskt.

I DE ÖVERGRIPANDE planerna ingår att hålla workshops över hela landet för att inbjuda både barn och vuxna i deras närhet att engagera sig i bibelberättelserna. Men precis som översättarna får anpassa varje översättning till sin språkgrupps kultur och sätt att kommunicera behöver innehåll och pedagogik också variera i de framtida bibelsamlingarna.

Att översätta är bara det första steget på en lång bibelresa.

Ge Bibeln vidare!

Swish 900 62 63
Bg 900-6263

Zambia

Två miljoner väntar på sin bibelöversättning till nyanja

BIBELÖVERSÄTTNINGEN TILL språket nyanja – även kallat chichewa eller chinyanja – påbörjades 2015. Det finns runt två miljoner nyanjatalande i Zambia som väntar på en bibel de kan kalla sin egen.

TEXT: LOTTA RING

FOTO: DARREN BAKER, BEN LEAMAN

EMMANUEL MWALE är pensionerad pastor och bibelöversättare som arbetar med nyanja-projektet. Han är också den administrativa ledaren, så han har ofta kontakt med bibelsällskapets översättningsavdelning och samordnaren Gift Nyirenda på bibelsällskapets kontor i Lusaka.

Emmanuel har ett litet pensionat i Katete i Zambias östra provins, och det är också samlingspunkten för det lilla översättarteamet på fem personer. Datortillåter Emmanuel att komma åt översättningsprogram som ParaText och att skicka och ta emot texter från Digital Bible Library,

vilket säkerställer snabba och korrekta översättningar och är en förutsättning för modernt bibelöversättningsarbete.

Ett stort problem är dock strömförsörjningen som är sporadisk. Det gäller att de har pengar till bränsle till generatoren som fungerar som backup. Ett par av översättarna skulle egentligen behöva nya datorer för att arbetet inte ska sinkas, men projektet

saknar finansiering. Det är där vi i Sverige får hjälpa till med gåvor så att arbetet inte stannar av. Jag frågar Emmanuel: Varför är det viktigt att andra hjälper till?

– **JAG TÄNKER ATT** vi tillsammans får hjälpas åt att fullgöra det stora missionsuppdraget vi har som kristna. Om våra bibelvänner i Sverige stödjer detta projekt kommer de att ha deltagit i att föra ut de goda nyheterna till befolkningen söder om Sahara, en befolkning som till övervägande delen är ung. Den insatsen gör skillnad.

– Nyanjaöversättningen ses redan som användarvänlig eftersom den använder målgruppens hjärtespråk till skillnad från de olika bibelvarianter folk hankar sig fram med nu, säger Emmanuel.

7

STORA LOKALA SPRÅK
TALAS I ZAMBIA. NYANJA
ÄR ETT AV DESSA.

Emmanuel Mwale är ledare för översättarteamet i Katete.

Han drömmer om att se människor jubla vid lanseringen och mottagandet av en översättning som är tydlig, korrekt, naturlig och accepterad av läsarna.

NYANJA ÄR ETT av de sju stora lokala språk som sänds på den nationella radiostationen i Zambia. Det är också ett språk som lärs ut i skolor.

– Detta stamspråk har sin historia från Luba-Lundakungariket, och under eran före självständigheten var det ett av de större språken som spreds över det som nu är Malawi, Moçambique, Zimbabwe, delar av Sydafrika och Zambia, berättar Emmanuel.

– Språket har utvecklats i mötena med andra språk, och även om "systeröversättningar" av Bibeln har fungerat för en del är vår översättning viktig. Det som fungerar för en person i Malawi blir knepigt att förstå här i Zambia. Även utbildade teologer som är modersmålstalare av nyanja kämpar,

Bibelöversättaren Emmanuel Mwale får hjälp av översättningsdirektör Gift Nyirenda med att granska och bearbeta översättarteamets förslag.

inte bara med att läsa de alternativa biblarna högt, utan också för att förstå, säger Emmanuel.

ÖVERSÄTTARNA i nyanjateamet arbetar heltid i veckorna, men även vissa helger när det handlar om att engagera kyrkliga grupper och referenspersoner. Då kan det bli lite si och så med lunchen. Det bästa är att ta med matlådor ut på landsbygden, menar Emmanuel. Varje morgon börjar de med en andakt och en bibelreflektion. Sedan är de i gång. Det finns ett oändligt antal ordval och tolkningar som ska göras.

– Bibeltextern behöver vara lättläst. Man ska inte behöva en ordbok för att kunna uttyda budskapet. På många gudstjänster väljer prästerna att även läsa Bibeln på engelska för att de yngre deltagarna ska känna sig inkluderade. Det är en tydlig fingervisning om att våra unga kämpar med språket i nuvarande biblar, säger Emmanuel.

Den nya bibelöversättningen på nyanja måste snabbt bli klar.

Ge Bibeln vidare!

Swish 900 62 63
Bg 900-6263

Tongafolket ska få sin bibel

Översättarna har samlats för genomgång. Samson Sibanda, Stanley Munsaka och Esau Dube översätter till språket tonga.

Målet för bibelsällskapet i Zimbabwe är att alla i landet ska ha tillgång till Bibeln på det språk de själva föredrar – och detta till ett överkomligt pris.

Nu arbetar de med att översätta Bibeln till tonga, ett språk som talas av 300 000 människor längs med gränsen mot Zambia.

TEXT: LOTTA RING

FOTO: ANDREA RHODES
OCH UBS

PROJEKTET ATT översätta Bibeln till tonga tog sin början 2018. Det är ett kall som systerätter en liten grupp översättare i Binga i norra Zimbabwe. Samson Sibanda, Stanley Mun-

När en bibelöversättning görs till ett nytt språk är det viktigt att testa texterna på flera personer för att se hur ordval och stil fungerar för målgruppen.

saka och Esau Dube har varit med från starten, och de arbetar uthålligt vidare för sina landsmän.

– 92 procent av tongafolket är kristna. Vi behöver föra ut

Guds ord till människorna i Zimbabwe på deras modersmål så att de får en chans att förstå Bibelns budskap, säger Stanley Munsaka.

MÄNNISKORNA I regionen har länge fått läsa Bibeln på en zambisk tonga. Nu ska de äntligen få läsa på den tonga-variant som talas i Zimbabwe. Längtan och förväntan är stor.

– Ett exempel på hur en ny översättning kan underlätta är att jag förr tillbringade mycket tid i min pastorstjänst med att försöka förklara orden i en bibelvers för bibelstudenter och gudstjänstbesökare. Nu kan jag bara läsa versen och låta Guds ord tala till dem, säger översättaren Samson Sibanda som

gärna testläser texter när han har intresserade kristna omkring sig.

När samma ord på tonga kan betyda helt olika saker i olika länder är det viktigt att över-

92

PROCENT AV TONGAFOLKET
I ZIMBABWE ÄR KRISTNA. DE
BEHÖVER SIN BIBEL.

sättarna anpassar språket korrekt för att förmedla den rätta innebörden till sin respektive publik. Det gäller att pröva läsbarhet och förståelse.

– Under vårt dagliga översättningsarbete upplever vi problem med grammatik, syn-

tax, retorik och en lång rad kulturfrågor, säger Esau Dube vars specialområde är lingvistik.

Att ha en bok som Bibeln på sitt eget språk bidrar också till samhörighet och ett slags erkännande av ens kultur.

ÖVERSÄTTARNA övergår till att förklara gången i bibelarbetet som alltid börjar med ett projektupplägg som måste förankras bland kyrkorna och andra lokala och internationella intressenter. En översättningsdirektor budgeterar och organiserar projektet och anlitar kompetenta översättare, stilister, granskare och korrekturläsare. Därtill kommer referensgrupper och andra representanter i samhället.

– Det är verkligen ett stort antal personer som är involverade i översättningsarbetet när vi ser till helheten, säger Stanley.

– JUST NU ARBETAR vi med Gamla testamentet. Vi har avslutat översättningen av Första Krönikaboken, Andra Kungaboken, Andra Samuelsboken och Nehemja under årets första kvartal. Vi ser dock fram emot att få hit en bibelkonsulent. Då ska vi titta tillbaka på Nya testamentet för att kontrollera de fyra evangelierna så att vi kan distribuera de nästan färdiga

texterna till samhälle och kyrkor inför deras återkoppling.

Alla ser fram emot utgivningen av Nya testamentet i väntan på att Gamla testamentet görs färdigt, vilket tar några år. Översättarna brinner för att utrusta tongafolket med bibelkunskap, och de hoppas att antalet bibelläsare ska öka när innehållet blir mer lättillgängligt.

Stanley Munsaka tycker att det är en självklarhet att lägga själ och hjärta i arbetet.

– Tongafolket är en av de tre största etniska grupperna i Zimbabwe. Att förvägra en så stor befolkning en bibel på deras eget språk vore en stor katastrof i Guds rike!

ATT ARBETA UTE på landsbygden har både för- och nackdelar. Vilka praktiska utmaningar står teamet vanligtvis inför?

– Ideliga strömavbrott gör att produktionen plötsligt stannar upp. Detta kan leda till förlust av material, haveri av maskiner och förlust av produktiv tid och allmänt krångel. När datorernas egna batterier också hinner ladda ur är det inte särskilt roligt, säger Samson.

Han har det största teknikkunskaper och är den som får lösa de flesta datorproblem som dyker upp.

”Vi ser framför oss ett folk väl utrustat med Guds ord på sitt eget språk.”

Stanley Munsaka

Det här med datorerna är dock ett återkommande ämne. Teamet har med vårt stöd kunnat uppdatera en del av "maskinparken", men ett par datorer behöver fortfarande uppdateras för att arbetet inte ska sinkas i onödan.

– VI SKULLE VERKLIGEN behöva mer ergonomiska möbler också! tillägger Stanley.

– Nu sitter vi inte som vi borde. Bra möbler säkerställer en bra hållning som ger bra blodcirkulation och resulterar i aktiva och produktiva medarbetare. Med bekväma möbler kommer du inte att höra ditt team klaga på rygg- eller nacksmärtor, säger Stanley med glimten i ögat.

(Jag tror att det är lätt att känna igen sig då flera som kanske arbetat hemma upptäckt att köksbord och pinnstol inte bidrar till den mest kroppsvänliga lösningen när

man sitter böjd över datorn och förväntas prestera.)

DATORER OCH MÖBLER åsido, varför behövs det pengar till översättningsarbetet?

– Vi behöver ha en hållbarhet i organisationen. Utan finansiering påverkar det även vår försörjning, men vi vill verkligen slutföra arbetet.

– För att vårt folk ska få höra Gud tala till dem på deras eget språk är det av största vikt att vi får våra bibelvänners stöd. Vi drömmer om en bibellansering och ett stort bibelengagemang. Vi ser framför oss ett folk väl utrustat med Guds ord på sitt eget språk, säger Stanley, och de andra håller med.

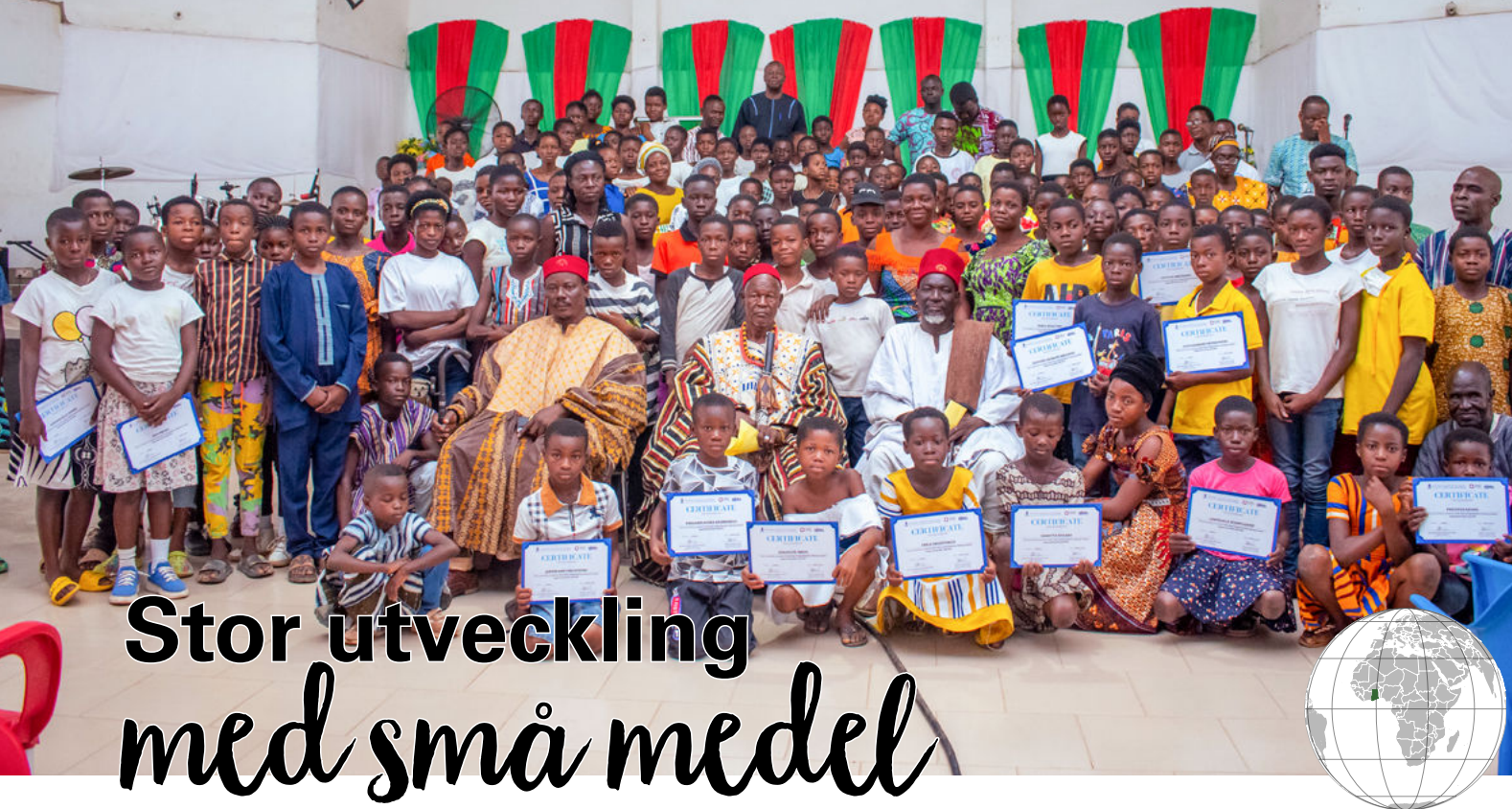
Ge Bibeln vidare!
Swish 900 62 63
Bg 900-6263

En bibelbubblare i Botswana

ETT NYTT översättningsprojekt för i år är Gamla testamentet på språket mbukushu i Botswana. Arbetet är fortfarande i planeringsfasen. Vi ser fram emot att kunna berätta mer längre fram.

Den 1 april 2023 hölls den högtidliga avslutningsceremonin för den tredje omgången läs- och skrivklasser. Den fjärde är i färd med att startas upp.

Stor utveckling med små medel

Att lära sig läsa och skriva är grundläggande för att kunna ta kontroll över sitt liv, ta sig ur fattigdom och kunna ta till sig av Bibelns texter. I Ghana finns 80 olika språk och läskunnigheten är relativt stor, 80 procent. Men bland dem som talar språken gurene och esahie kan endast 20 procent läsa och skriva. Det gör att många är fast i fattigdom och utsatthet.

Sedan 2020 bedriver Ghanas bibelsällskap ett läs- och skrivprojekt för dessa människor, med stöd av Svenska Bibelsällskapet.

TEXT: SOFIE HARGEMARK PROJEKTKONSULENT, SVENSKA BIBELSÄLLSKAPET
FOTO: BIBELSÄLLSKAPET I GHANA

MED HJÄLP AV två små projektteam, en projektkoordinator och många volontärer ska drygt 11 000 personer lära sig att läsa och skriva till och med år 2024. Tanken från början var att bedriva vuxenutbildning, men i och med att varken gurene eller esahie används som språk i de kommunala skolorna kommer det väldigt många barn. Ungefär hälften av eleverna är under 18 år, och många vittnar om hur kursen gör att de förstår undervisningen i den kommunala skolan bättre.

ALLA LÄRARE ÄR lokala volontärer som får en tredagars utbildning och sedan leder sin klass med stöd från Ghanas bibelsällskap. En klass består av 25–30 personer, och kursen tar knappt ett år. När bibelsällskapet har avslutat en omgång klasser tar byarna själva över och fortsätter bedriva

kursen för nya elever. Bibelsällskapet drar då vidare till nya områden för att utbilda nya lärare och starta upp nya klasser.

I KURSERNA FÅR eleverna inte bara kunskapen att läsa och skriva. Läroböckerna behandlar även ämnen inom exempelvis hälsofrågor, alternativa försörjningssätt och klimatfrågor. Detta gör att projektet

relaterar till flera av de globala hållbarhetsmålen, förutom mål nummer fyra, *Utbildning för alla*. Det skapar förutsättningar för deltagarna att ta sig ur fattigdom och utsatthet.

EN FÖRUTSÄTTNING FÖR att göra projektet hållbart och kvalitativt är samarbeten med andra organisationer. Inte minst är de lokala traditionella ledarna involverade i hela processen. *Complementary Education Agency*, CEA, som är en avdelning utifrån det nationella utbildningsdepartementet med lokalkontor i projektområdena är också en nära och viktig samarbetspartner.

I MARS, APRIL 2023 avslutades den tredje omgången läs- och skrivklasser och fjärde omgången av lärarutbildningar genomfördes. Teamledarna i projektteamen berättar:

Sebastian Chebure

Högtidlig ceremoni när den tredje kullen gurene-elever tog examen

Efter nio månader av intensiva studier var det dags för de 938 gureneta-lande eleverna i Bolga- och Bongo-distrikten att ta examen. Den 1 april 2023 hölls den högtidliga avslutningsceremonin i *Redemption Assemblies of God Church* då eleverna fick sina diplom.

TEXT: MERCY ATINADA, TEAMLEDARE FÖR GURENETEAMET

Julius Adu Hayford och Mercy Atinada från gureneteamet med Julius Gawobunah, nationell projektkoordinator.

BLAND DE NÄRVARANDE fanns traditionella byhövdingar, representanter från CEA och utbildningsdepartementets regionalkontor, lärare, pastorer, media och personal från Bibelsällskapet i Ghana.

Naba Patrick Asaliya, ordförande för den lokala skolkommittén, uppmuntrade alla att lära sig läsa och skriva på gurene:

– Detta kommer att hjälpa oss att behålla och utveckla vår kulturella identitet, menar han.

Charity Akurgu, från CEA, stämde in:

– Läskunnighet är ett sätt att öka medvetenheten och föra den nödvändiga utvecklingen framåt i vårt samhälle och vår region.

DEN NATIONELLA projektkoordinatör, Julius Gawobunah, uppmuntrade åhörarna till att använda sig av gurenenspråket i alla områden av livet, eftersom det är grundläggande för inläringen av andra språk.

En av eleverna, Christiana Bugbil är 38 år och fyrbarnsmor. Hon säger att hon länge haft en önskan att lära sig läsa och skriva och uttrycker sin glädje över att nu ha fått kunskapen:

– Nu kan jag läsa för mina barn på vårt modersmål och dessutom läsa Gurene-bibeln i kyrkan.

Den fjärde omgången av esahie-lärare utbildade

Tjugofem ideella lärare från byarna runt Sefwi Akontombra och Wiawso utbildades den 29–31 mars 2023 i centralorten Sefwi Wiawso.

TEXT: SEBASTIAN CHEBURE, TEAMLEDARE ESAHIETEAMET

UTBILDNINGEN LEDDES AV projektteamet som består av Sebastian Chebure, Frank Andoh och Samuel Owusu Gyabeng.

Huvudsyftet med den tre dagar långa utbildningen var att på ett holistiskt sätt utbilda lärare i de nödvändiga kunskaperna

för att bedriva läs- och skrivutbildning. De togs även igenom esahiealfabetet och riktlinjer när det gäller informell läs- och skrivundervisning.

När kursen avslutats var volontärerna fulla av entusiasm och redo att starta klasserna. De hade alla en stor glädje i att

få vara med och föra utvecklingen framåt för de esahietalande genom undervisningen.

Efter utbildningen startar den fjärde omgången av läs- och skrivklasser bland de esahietalande i sina hembyar.

De esahietalande fick sitt skriftspråk i och med att de fick sin första bibelöversättning 2020. Det gör att lärarna får gå igenom alfabetet som en del av utbildningen.

Anders Göransson tillsammans med representanter för ekumeniska rådet i Finland.

På besök i Finland

UNDER TRE DAGAR i april besökte generalsekreterare Anders Göransson vårt östra grannland. Ekumeniska rådet i Finland, som har en representant i Svenska Bibelsällskapets huvudmannaråd, stod för inbjudan, tillsammans med Borgå stift.

En av dagarna besökte generalsekreteraren det finska bibelsällskapet och fick bland annat information om deras pågående översättning av Gamla testamentet. Dag två var det dags att få kunskap om finlandssvenska på Institutet för de inhemska språken. Där avhandlades exempelvis företeelsen finlandismer som är de ord och uttryck som skiljer finlandssvenskan från rikssvenskan. Medarbetarna på institutet visade stort intresse för NT2026. Ett besök på domkapitlet i Borgå stift hanns med samma dag. Ungefär fem procent av Finlands befolkning talar svenska, och av dessa hör 75 procent till Borgå stift.

Den tredje dagen stod Kyrkans central för det svenska arbetet, KCSA, som värd på förmiddagen. Det är ett serviceorgan för församlingsarbetet inom den svensk-språkiga delen av den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, ett komplement till Borgå stift. På eftermiddagen var det Ekumeniska rådet som arrangerade ett seminarium, för att uppmärksamma 100 år av religionsfrihet i Finland. Anders Göransson var huvudtalare och ämnet var *Bibeln och yttrandefriheten*.

– Det var tre fullmatade dagar, och de gav mig nya insikter vad gäller såväl de svensktalande i Finland som hur vi bäst ska samverka med det finska bibelsällskapet, säger Anders Göransson.

Sommarkryss

Bilhas andre son		Längst fram i tåg	Före morgon- dag	Inte färre	Känd från Dallas	Litet djur i Bibeln
Låg i krubban						... et labora
Östlig ledare					Obekvä arbetstid Taxisväg	
Vitvaru- företag				Böjde skedar		
Slutord						

En av två bröder	Nummer tre	Barrträd	Far till Onan	Kan ske på slottet Färgnings- metoden
Överjäst öl				
Yngst				
Gavs på Sinai				... men inte röra Kängus unge
L i m p a		Omodernt		Kan även stavas med "h"
B o x a r e		Enda kända dottern Visslande Lindblad		Åtrådd maka
	Grina	Grymtoxe Bonddoktor		Federa- tion
Sy- ma- skin			Passar till smörkniv	Säger positiv
Förr i skyl- tar				Lurig patriark
			Gör komiker	
				Chai

Korsordskonstruktör: Anders Göransson

Vad står i de gula fälten?

Mejla svaret till tavling@bibeln.se eller fyll i talongen, senast **20 augusti**. Märk kuvert eller mejl med "Bibelkrysset". Skriv vad du önskar dig för vinst av alternativen nedan. Vi drar tre vinnare bland dem som skickat in rätt lösning.

Välj ett alternativ nedan. Om jag vinner önskar jag mig:

- ☐ En fin bibel (Bibel 2000), Bibelsällskapets egen utgåva
 ☐ Boken om oss alla – Tretton röster om Bibeln
 ☐ Var dag med Psaltaren – Urval av Psaltartexter för årets alla dagar
 ☐ Två barnböcker med fyra berättelser, för 3–6 år

Klipp ur och sänd talongen till:
Bibelsällskapet, Bangårdsgatan 4A
753 20 Uppsala

Namn

Adress

Postnr..... Ort

Tfn..... Mobil.....

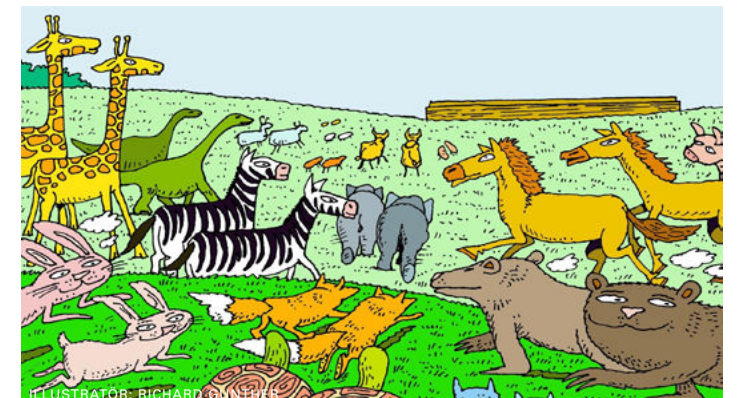
Mejl

Knep och KNÅP

Djuren i Bibeln

Tycker du om djur? I bibeln finns många djur omtalade. Kan du para ihop djuren nedan med rätt person? Somliga personer har fler djur anknutna till sig och tvärtom. Kanske kommer du på fler kombinationer än vi?

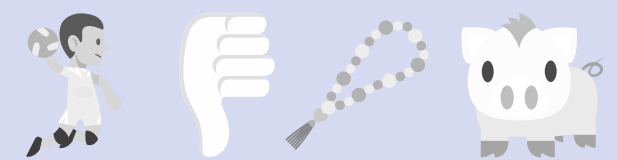
1. Daniel
2. Jesus
3. Noa
4. Jona
5. Johannes Döparen
6. Bileam
7. David
8. Josef
9. Den förlorade sonen
10. Petrus
11. Elisha
- A. Björn
B. Fisk
C. Får
D. Gräshoppor
E. Kor
F. Lamm
G. Lejon
H. Svin
I. Tupp
J. Åsna
K. Alla djur

1: G, 2: B, 3: C, 4: F, 5: J, 6: A, 7: K, 8: B, 9: D, 10: H, 11: A

BIBELREBUS

Hur lyder bibelordet?

Svaret hittar du om du vänder tidningen upp och ner.

Rebusvar: kasta inte era pålor åt svinen! (Matt 7:6)

Bibelutställning skapade samtal och reflektion i Enskede-Årsta

Ibland kommer det mejl till Svenska Bibelsällskapet med berättelser om hur personer och församlingar arbetar för att inspirera till bibelengagemang. Nedan följer ett mejl från Hazel Lindkvist i Enskede-Årsta församling som berättar om när de hade hyrt en av Bibelsällskapets bibelutställningar.

"BIBELUTSTÄLLNINGEN HAR VARIT i Enskede-Årsta församling under cirka två månader och det har varit väldigt givande på flera plan.

Utställningen var uppdelad mellan två kyrkor och en församlingslokal – Kyrkvillan. I Årsta kyrka fokuserade vi på historien, kungabiblarna och ett axplock av de lite annorlunda biblarna som till exempel *Fruentimmersbibeln* och *Figurbibeln*. De var utställda i fyra montrar. I Årsta hade vi även alla barnbiblar under 100 år i vår utställningsgång. I Enskede kyrka visade vi konstabiblarna och i Kyrkvillan fanns alla internationella biblar.

EFTERSOM VI INTE visade precis alla biblar gjorde jag en egen utställningsguide med egen numrering, den baserades förstås på guiden *Tusen och en bibel* som hör till utställningen. Att ha en informationsguide var mycket bra eftersom de allra flesta biblarna var i glasmontrar och man kunde inte röra dem. Guiden gjorde också att besökare upplevde att det var en "riktig" utställning som man ser på statliga museer, och det gav det hela en viss tyngd vilket i sig skapade intresse rent faktamässigt.

NÄR JAG HADE satt upp utställningen hade vi en genomgång i arbetslaget och alla fick gå runt och upptäcka biblarna med hjälp av guiden. Det var riktigt kul! Många 'ahaaa' och 'wow' och 'VA?!' hördes. Kollegorna gillade Gustav Vasas originalbibel som ej fick röras, Biblia som var bannlyst och Fruentimmersbibeln. Min personliga favorit är Bibeln som nyhetstidning med annonser om bland annat kameler till försäljning. Ett underbart format och så väl sammansatt. Jag hade kanske inte blivit

förvånad om den givits ut i dag, men det här exemplaret har ändå ganska många år på nacken och känns före sin tid på något vis.

DET JAG INTE tog med i utställningen var biblarna som visade på översättningsresan. Det tänker jag får blir till ett nytt år för jag skulle vilja låta det ta stor plats så man verkligen kan lyfta de olika stadierna i språkutveckling och så vidare.

Jag är så glad och tacksam för att vi genom utställningen kunnat visa upp Bibelns mångfald och skapa möjligheter till samtal och reflektioner. Högt och lågt har det varit."

Hyr en bibelutställning!

Svenska Bibelsällskapet äger två bibelutställningar som står till församlingarnas förfogande.

Den stora utställningen innehåller 450 föremål och speglar Bibelns historia under 2000 år. Utställningen är nedpackad i 19 lådor (banankartongstorlek). Det är möjligt att avstå några lådor, men mindre än 13 lådor kan inte utställningen bli.

Den lilla bibelutställningen ryms i en enda låda. Här finns ett urval av båda gamla och nyare biblar som passar bra för ungdomsgrupper, skolgrupper eller en mindre utställning i kyrkan.

Utställningarna beställs via anders.goranzon@bibeln.se.

Läs mer om bibelutställningarna på bibelsallskapet.se

Konferensen i Ájluokta ägde rum den 27–28 mars vid det lulesamiska centret Árran.

Vikten av lulesamisk översättning lyftes vid konferens

Hösten 2022 publicerades *Psaltaren* på lulesamiska för första gången någonsin. Titeln på boken är *Sálmajgirjje: Julevsáme jårggálus* (Uppsala: Bibelsällskapet's förlag, 2022) och den lanserades vid en konferens om försoning i Luleå.

TEXT: MIKAEL WINNINGE, ÖVERSÄTTNINGSDIREKTOR

Boken har nyligen även lanserats i Norge – då i samband med en översättningskonferens i Ájluokta (Drag, mitt emellan Bodø och Narvik). Vid en församlingsafton i Drag-Helland kirke lästes *Psaltaren* på lulesamiska och detta varvades med psalmer och sånger på samma språk. Flera personer vittnade vid kyrkkaffet om betydelsen av bibeltext på sitt hjärtas språk.

Konferensen i Ájluokta ägde rum den 27–28 mars vid det lulesamiska centret Árran, som betyder härd, eldstad. Huvudbyggnaden har designen av en kåta och ligger vackert belägen

vid Tysfjorden med fjällen i bakgrunden, bland annat Stetind (Norges nationalfjäll).

Vid själva konferensen presenterades översättningsarbetet och det gavs föreläsningar om bibelöversättningens teori och praktik, om skillnaden i språkstruktur mellan lulesamiska och norska samt om samiska skrifter innehållande bibeltext i historia och nutid.

Nya testamentet på lulesamiska lanserades 2003. Nu fortsätter arbetet med att översätta hela Bibeln.

Materialtips

RÄKNA STJÄRNORNA
Innehåller några av Bibelns mest kända och citerade texter med enkla teckningar för färgläggning. 10:-/st (gratis för stödförsamlingar).

HITTA RÄTT I BIBELN
Miniguide som hjälper läsaren att hitta i Bibeln. Gratis.

Vi har även gratis bibelmaterial för församlingar. Ring 018-18 63 30 för tips.

Jag önskar information eller material:

- ☐ Jag vill bli stödmedlem i Bibelsällskapet för
 - ☐ 200:- per år, eller ☐ 1 500:-, livslångt medlemskap
- ☐ Jag vill få tidningen BIBEL 4 ggr/år
- ☐ Jag vill bli fast givare varje månad via autogiro
- ☐ Jag beställer folder om Bibeläventyret, antal: _____
- ☐ Jag önskar beställningsblad för gåvogram Högtid/Minne
- ☐ Jag önskar information kring att skriva testamente
- ☐ Jag beställer *Räkna stjärnorna* med 15 kända bibeltexter
- ☐ Jag beställer *Hitta rätt i Bibeln*, en hittlista med verstips

Klipp ur och sänd talongen till:
Bibelsällskapet, Bangårdsgatan 4 A,
753 20 Uppsala

Namn _____

Adress _____

Postnr. _____ Ort _____

Tfn _____ Mobil _____

Mejl _____

Be för Sudan!

Situationen i Sudan är kaotisk sedan den väpnade konflikten bröt ut mellan de rivaliserande parterna i Sudans militärregering i mitten av april. Över 500 personer har dödats och tusentals skadats sedan striderna bröt ut. Tiotusentals människor har också tvingats på flykt.

Ismail Kanani, generalsekretärare för Sudans bibelsällskap, lyckades fly med sin familj till en väns hus i Omdurman. Även övrig personal har lyckats ta sig till säkrare platser.

Vid tidningens tryck var situationen fortfarande labil, och bristen på mat och vatten stor men vissa hjälporganisationer har kunnat komma på plats för att bistå med förnödenheter. FN har återupptagit sitt matbistandsprogram WFP i landet.

Be för det Sudanesiska bibelsällskapets personal och folket i Sudan.

Här kan du beställa information och material från Bibelbutiken.se

Bibelpaketet

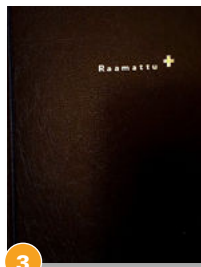
Är din församling i behov av utländska biblar? Här hittar du ett paket med de vanligaste språken som kyrkor brukar fråga efter.

Bibelpaketet innehåller en bibel vardera av:
Persiska, engelska, arabiska, ukrainska, franska, tigrinya, tyska, spanska, albanska (NT) och finska.
Behöver du något mer skräddarsytt? Maila oss så hjälper vi dig.

Pris: 2299 kr
Best nr: 2477

Ukrainsk bibel

Pris: 179 kr
Best nr: 2783

**Raamattu
Finsk bibel**

Den här medelstora Bibeln innehåller även de apokryfiska böckerna, bilagor och två läsband. Slitstark hårdpärm. 1992 års översättning.

Pris: 249 kr
Best nr: 2835

Rumänsk bibel

NTR 2022, lämpar sig för både liturgiskt och personligt bruk. Omslag av ekologiskt läder, dragkedja. Två kolumner.

Pris: 449 kr
Best nr: 2855

Thai bibel

Bibeln på thailändska. Thai Standard Version
24 x 17 x 3 cm
Pris: 399 kr
Best nr: 2775

Se hela vårt utbud eller gör din beställning www.bibelbutiken.se • butik@bibeln.se • 018-18 63 30

Ja tack, jag beställer följande:

- 1 ____ Bibelpaketet
2 ____ Ukrainsk bibel
3 ____ Finsk bibel
4 ____ Rumänsk bibel
5 ____ Thai bibel

Jag vill bidra till bibelarbetet med en gåva

☐ 50 kronor ☐ Valfritt belopp _____

Klipp ur och sänd talongen till:
Bibelsällskapet, Bangårdsgatan 4 A
753 20 Uppsala

Namn _____

Adress _____

Postnr. _____ Ort _____

Mobil _____

Mejl _____

Fraktkostnad och expeditonsavgift tillkommer. Reservation för slutförsäljning. Talongen giltig till 2023-09-30

Du kan även beställa på www.bibelbutiken.se eller ringa 018-18 63 30

N²⁰₂₆

Hallå där!

Arbetet med att översätta Nya testamentet fortgår. I varje nummer av tidningen finns vår serie där vi får veta mer om de tio som arbetar med den. Denna gång berättar exegeten Linda Joelsson om sin syn på uppgiften.

Vad är din bakgrund, vad fick dig att anta uppdraget?

– Bibeln är otroligt viktig för mig. Jag har läst den i stort sett varje dag sedan jag var sexton. Den har varit en källa till tröst och glädje när jag haft det svårt. Jag utbildade mig till pastor och doktorerade senare i nytestamentlig exegetik i Finland. Efter ytterligare ett antal år – och många ansökningar senare – fick jag ett EU-stipendium för ett bibelforskningsprojekt som jag genomförde i Oslo. Intresset för översättning har funnits med ända sedan tonåren.

Vad tror du att du kan tillföra arbetet?

– Jag är bra på att hålla flera system i huvudet samtidigt. Som orienterare kan jag se hur tecken på kartan motsvarar saker i naturen. Jag kan också se hur en mosse har torkat ut eller hur nya stigar kan ha bildats under dagen när många orienterare har sprungit i samma område. På samma sätt

kan jag ibland se hur tidigare översättningar kan leda bort från grundtexternas struktur därför att den språkliga ”terrängen” har förändrats. Orden på svenska betyder helt enkelt inte samma sak i dag som för trettio år sedan.

Vad ser du för utmaningar och glädjeämnen i arbetet?

– Vi är ett otroligt fint arbetslag med en fantastisk kompetens. Det gäller ju både att undersöka vad grundtexterna kan ha betytt – här behövs kunskap i grammatik, semantik och historiska sammanhang – och att komma på hur dessa betydelser skulle kunna formuleras på ett nytt språk. Utmaningen är att göra den svenska texten öppen åt samma håll som de grekiska grundtexterna, det vill säga, öppen för samma tolkningsmöjligheter. Det är både en glädje när uppslag öppnar sig och en stor förmån att få arbeta med texterna på detta sätt.

Det här är Svenska Bibelsällskapet: Svenska Bibelsällskapet uppdrag är att göra Bibeln översatt, känd, spridd och använd i Sverige och internationellt.

Visionen är att ständigt öppna nya möjligheter till möten mellan människor och Bibeln. Att översätta och sprida Bibeln och hjälpa människor i olika livssituationer och sammanhang att ta del av Bibelns texter ingår därför i målsättningen för arbetet.

Vi är en ekumenisk ideell förening som leds av en styrelse och ett huvudmannaråd. Huvudmannarådet består av representanter för kyrkor och samfund i

Sverige, Svenska Akademien, Vitterhetsakademien och Ekumeniska rådet i Finland.

Svenska Bibelsällskapet är en del av en världsvid gemenskap av cirka 150 självständiga, nationella bibelsällskap förenade i United Bible Societies (UBS). Via UBS stödjer vi med hjälp av våra givare en rad internationella projekt som kretsar kring bibelöversättning, bibelspridning, mission och humanitära insatser. Vi drivs med hjälp av gåvor och har 90-konto.

90 KONTO SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

BIBEL SÄLLSKAPET

Olika sätt att ge en gåva till Bibelsällskapets arbete.

Smått och gott | NOTISER OCH KALENDER

PG 90 06 26-3
BG 900-62 63

KOLLEKT
Kontakta Lotta Ring
för info om ändamål.

AUTOGIRO
Bästa formen för givande. Beställ talong för avtal på 018-18 63 30 eller info@bibeln.se

TESTAMENTE
Beställ folder med tips och råd.

SWISH
900 62 63

ONLINE
Skänk en gåva via bibelbutiken.se

Kalender maj-sept

25 maj
Webbinarium om Bibeläventyret för intresserade.

Information och anmälan till vårens webinarium.

25 maj
Bibelsamtal. Svenska kyrkans utbildningsinstitut. Svenska kyrkan, Uppsala. Anders Göransson medverkar.

15-16 juni
Samling för de baltiska och nordiska bibelsällskapens generalsekreterare. Finland.

MÖT BIBELSÄLLSKAPET i sommar
NYHEMSVECKAN 16-25 JUNI
TORPKONFERENSEN 19-25 JUNI

28-31 augusti
Instruktörskurs för Bibeläventyret, Gamla testamentet. Hjortsbergagården, Alvesta. Se: bibeläventyret.se

6 september
Föredrag på Biskopens dag. Strängnäs stift. Svenska kyrkan.

7 september
Kyrka och skola möts. Digital konferens. Ekumeniskt.

25-28 september
Instruktörskurs för Bibeläventyret, Gamla testamentet. Piperska, Lundsbrunn. Se: bibeläventyret.se

Victorias flykt

Victoria Raychynets är en ukrainsk flykting, gift med Anatoliy, den biträdande generalsekreteraren för det ukrainska bibelsällskapet. Hon pendlar nu mellan Norge och Ukraina för att hjälpa krigets offer med traumabehandling och med att dela Bibelns hopp.

TEXT: BJØRN HÅKON HOVDE, DAN AKSEL JACOBSEN, LOTTA RING

– **VID FRONTEN** I östra Ukraina finns i dag inte en enda icke-troende, inte bland soldaterna – inte heller bland civilbefolkningen som upplevt krigets fasor.

Det säger Victoria Raychenets, som själv upplevt dramatiska dagar på flykt och nu arbetar bland dem som fastnat i krigets fasor.

Det senaste året har hon och hennes barn bott som flyktingar på Karmøy i Norge.

EFTER ANKOMSTEN TILL Norge fick Victoria en anställning hos det norska bibelsällskapet där hennes arbetsområde är att möta människor i kris med Guds ord.

– Jag har träffat människor som har sett kriget på nära håll, och min man har många gånger förmedlat den förtvivlan och fasa som soldater upplever varje dag. När ditt liv och din familj står på spel är det bara Gud som ger hopp, säger hon.

DAGEN FÖRE KRIGSUTBROTTET, onsdagen den 23 februari 2022, var Victoria på väg hem med bilen när hon lade märke till den röda varningslampan på instrumentbrädan som visade att bensintanken nästan var tom. I samma ögonblick hade hon sin man Anatoliy på sin mobiltelefon och nämnde det för honom. Han svarade att det inte var någon brådska att tanka. Samtidigt fick Victoria en känsla som hon skulle uppleva flera gånger under de kommande veckorna och månaderna.

– Jag kände att det här med bensinen inte kunde vänta, så jag stannade på närmaste station och fyllde tanken.

På kvällen hade hon en bibelgrupp hemma hos sig, och de hörde på nyheterna att ryska trupper hade mobiliserat vid gränserna. De var rädda, och de bad till sent in på natten. Mot morgontimmarna väcktes de av explosioner och bomber. Kriget var ett faktum.

– Vid femtiden den morgonen stängdes alla bensinstationer, säger Victoria.

Gud hade gett bränsle till bilen, som de närmaste dagarna skulle vara hennes, barnens och två unga flickors hem. Till Victorias förtvivlan tog Anatoliy beslutet att stanna i Kiev.

– Jag var tvungen att lämna min man bakom mig, och jag var inte säker på om jag någonsin skulle få se honom igen, säger hon.

Victoria Raychenets på besök i östra Ukraina i november 2022, för att hjälpa krigsoffren genom bibelbaserad själavård.

VICTORIA ÅKTE FÖRST till sina föräldrars hus i Butja, men en inre röst sade att hon måste vidare. Hon tog också upp ett par ensamma flickor på vägen.

– Vi vet att föräldralösa tjejer utan skydd är de mest utsatta i ett undantagstillstånd. Vi tog dem med oss. Då var bilen fullproppad.

– När vi lämnar Butjas gränser ser vi att helikoptrarna börjar släppa bomber över staden.

MED EN BENSINTANK som börjar tömmas fortsätter Victoria att köra mellan de små städerna norr om Kiev mot Belarus.

– En bred, bra väg leder direkt från Kiev mot den belarusiska gränsen. Vi körde norrut på den, med hopp om att ta oss över gränsen i norr, berättar Victoria.

Hon ringer Anatoliy när hon hunnit halvvägs, och han ropar:

– Nättidningarna rapporterar att ryska styrkor har brutit sig igenom gränsen till Belarus i norr. De är på väg till Kiev!

Det finns bara en huvudväg på denna sträcka. Victoria, barnen och flickorna kör nu rakt mot den annalkande ryska konvojen.

– Vad ska jag göra? kvider Victoria.

– Jag vet inte, svarar Anatoliy.

Victoria trycker gaspedalen i botten. Något säger henne att hon måste öka farten. Men när hon kommer till en vägkorsning svänger hon tvärt vänster – in på en smalare väg.

– Då ser vi den ryska konvojen passera bakom oss. De fortsätter rakt fram mot Kiev. Återigen räddade Gud oss, säger Victoria.

– En präst sade en gång till mig: ”När du är i en hopplös situation och inte kan fatta beslut ska du lämna allt i Guds händer. Han kommer att ge dig svar på den riktning du bör ta och de val du bör göra.” Under kriget, flykten och flyktingtillvaron har Victoria fått sådana svar upprepade gånger.

– Det är en av anledningarna till att jag vill rama in kvittot från bensinmacken från den 23 februari. Det är ett bevis på att det stämmer, säger Victoria.